

логічним є висновок про наявність в юридичної особи тільки права на недоторканність її ділової репутації [1].

Таким чином, цивільно-правовий захист честі, гідності та ділової репутації, відомий вітчизняній правовій системі з 1961 р., був істотно реформований за період розвитку незалежної України і набув нових рис із закріпленням положень про особисті немайнові права у нормах ЦК. Значна кількість проблем була вирішена законодавцем з урахуванням судової практики. Поряд з тим щодо захисту честі – варто зауважити, що судова практика породжує нові запитання, відповідь на які покликані дати наука цивільного права, міжнародно-правовий досвід інших країн, зокрема європейських, а також подальше удосконалення цивільного законодавства в контексті інтеграційних процесів.

Література

1. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і допов. станом на 10 верес. 2013 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В., – ISBN 978-966-437-049-0 – 2013. – 380 с.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – 141с.

3. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 864 с.

УДК 347.413 (043.2)

Бондарева А. М., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Троцюк Н. В., старший викладач

СТОРОНИ ДОГОВОРУ ТРАНСПОРТНОГО ЕКСПЕДИРУВАННЯ

Норми Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), що регулюють відносини у сфері транспортного експедитування, отримали розвиток в Законі України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 1 липня 2004 р. Чільне місце в цьому інституті посідають норми, присвячені регулюванню правового статусу сторін.

Окремі аспекти правового статусу сторін договору транспортного експедитування досліджувалися науковцями В. К. Андрєєвою, В. В. Вітрянським, О. С. Йоффе, Н. Г. Риженковою, Г. П. Савичевою, О. П. Сергєєвим, Х. І. Шварц та іншими. Проте, сьогодні існує нагальна

потреба переосмислення і чіткого визначення статусу експедиторів та їхніх клієнтів у договорі транспортного експедирування.

Договір транспортного експедирування – цивільно-правовий договір, в силу якого одна сторона (експедитор) зобов'язується за винагороду і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу.

Сторонами договору транспортного експедирування є клієнт (кредитор) та експедитор (боржник). При цьому, від поняття «сторони договору транспортного експедирування» потрібно відрізнити поняття «учасники транспортно-експедиторської діяльності», до яких стаття 1 Закону «Про транспортно-експедиторську діяльність» крім експедиторів та їхніх клієнтів включає також перевізників, транспортних агентів, порти, залізничні станції, об'єднання та спеціалізовані підприємства залізничного, авіаційного, автомобільного, річкового та морського транспорту, митних брокерів та інших осіб, що виконують роботи (надають послуги) під час перевезення вантажів [2].

Згідно із Законом «Про транспортно-експедиторську діяльність», клієнтом є споживач послуг експедитора, який за договором транспортного експедирування самостійно або через представника, що діє від його імені, доручає експедитору виконати чи організувати або забезпечити виконання визначених договором транспортного експедирування послуг та оплачує їх, включаючи плату експедитору [2]. З вище зазначеного можна зробити висновок, що клієнтом може бути як юридична, так і фізична особа. Хоча на практиці, здебільшого, клієнтами виступають саме юридичні особи або фізичні особи – підприємці, які мають необхідність у здійсненні систематичних перевезень.

Серед науковців, які досліджують це питання, досить поширеною є точка зору про те, що клієнтом може бути тільки відправник або одержувач вантажу [3, с. 86]. Така позиція обґрунтована тісним зв'язком між договором експедирування і договором перевезення, при укладенні якого контрагентом перевізника виступає відправник вантажу, а особою, уповноваженою отримати вантаж – одержувач вантажу. Але деякі автори все ж таки вважають, що клієнтом в договорі транспортного експедирування може бути «будь-яка особа, зацікавлена в отриманні експедиційних послуг».

Згідно з ч. 4 ст. 1 Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність» експедитором є суб'єкт господарювання, який за дорученням клієнта та за його рахунок виконує або організовує виконання транспортно-експедиторських послуг, визначених договором транспортного експедирування [2]. Оскільки експедитор виконує послуги за плату (ст. 9

Закону), тобто з метою одержання прибутку, можна зробити висновок, що експедитором може бути лише суб'єкт підприємницької діяльності.

Залежно від обсягу послуг та порядку їх надання, експедитори можуть мати різний правовий статус (в Україні це питання не врегульоване належним чином). Традиційно експедиторами вважали осіб, які організовували перевезення, не маючи при цьому власних транспортних засобів [4, с. 213]. Експедитори діяли лише як посередники між власниками вантажу і перевізниками та несли відповідальність лише за власні дії. Із середини ХХ ст. роль експедиторів поступово змінювалась. Окремі експедитори діяли вже не лише як агенти, а як особи, що брали на себе відповідальність організувати процес перевезення вантажу «від дверей до дверей». На сьогодні експедитори беруть на себе повне зобов'язання по своєчасній доставці вантажу і несуть відповідальність не лише за власні дії, а й за дії третіх осіб. Однією з найгостріших проблем є відсутність уніфікованого визначення «експедитор» у світі. Тому в різних країнах використовують різні критерії, що зумовлює численні труднощі на практиці, пов'язані з тим, що обсяг прав та обов'язків експедитора може відрізнятися залежно від юрисдикції.

Згідно з ч. 3 ст. 4 Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність» транспортно-експедиторську діяльність можуть здійснювати у тому числі й спеціалізовані підприємства (організації) та інші суб'єкти господарювання. Законодавство України не передбачає якихось спеціальних вимог до осіб, які мають намір надавати транспортно-експедиторські послуги, крім того, що вони повинні мати статус суб'єкта господарювання. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р.[2], який закріплює вичерпний перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, не містить в цьому переліку транспортно-експедиторських послуг. Ліцензія потрібна експедитору лише в окремих випадках, передбачених законодавством України.

Отже, законодавство України не в повній мірі визначає правовий статус сторін договору транспортного експедирування, а тому потребує вдосконалення. З метою внесення чіткості у відносини між експедиторами та їхніми клієнтами, перш за все, потрібно внести зміни у законодавчі дефініції «експедитор» і «клієнт». Крім цього, для стабілізації ситуації на ринку транспортно-експедиторських послуг і припинення діяльності недобросовісних фірм також потрібно запровадити ліцензування транспортно-експедиторської діяльності, що слугуватиме додатковою гарантією прав власників вантажу і допоможе зменшити кількість ризиків, що можуть виникати в процесі перевезення вантажу.

Література

1. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 51. – Ст. 716.
2. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07.2004 № 1955-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 28. – Ст. 295.
3. Витрянский В. В. Договоры о транспортной экспедиции и иных услугах в сфере транспорта / В. В. Витрянский. – Москва: Статут, 2003. – 320 с.
4. Шершеневич Г. Ф. Учебник торгового права / Г. Ф. Шершеневич. – Москва: Статут, 2003. – 387 с.

УДК 347.19(043.2)

Брусильцев О. Л., студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В. М., старший викладач

ІНСТИТУТ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Функціонування господарської системи держави забезпечується перш за все діяльністю різноманітних юридичних осіб. Юридичні особи виконують найважливіші завдання економіки, забезпечуючи розвиток сфер виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг. Неможливо собі уявити функціонування системи управління, політичної системи суспільства без діяльності юридичних осіб. Конструкція юридичної особи дозволяє залучати необхідні ресурси шляхом поєднання можливостей кількох суб'єктів. Значення юридичної особи важко переоцінити.

Конституція України (ст. 42) надає кожній особі право на підприємницьку діяльність [1]. Здійснення цього права особою можливе як безпосередньо у формі приватного підприємництва, так і опосередковано – шляхом участі у юридичній особі. Частка опосередкованого здійснення підприємницької діяльності є надзвичайно важливою. Враховуючи переваги, що надає конструкція юридичної особи, її феномен відомий людству ще з часів Стародавнього Риму. Жодна сучасна держава не обходиться без використання його в своїй практиці.

Цивільне законодавство як суб'єктів правовідносин визнає громадян (фізичних осіб) і юридичних осіб. Держава є суб'єктом будь-яких правовідносин, в тому числі й цивільних. В умовах розвинутої економіки серед всіх суб'єктів економічних (майнових) відносин головне місце, безперечно, належить юридичним особам. Теорія і законодавча практика